

Zato moramo strogo zahtevati, da se opravičijo učenci, ko se zopet vrnejo. Najbolj je pa, da pozvemo vzrok — osobito ako otrok več dni izostane — takoj s tem, da naročimo kakemu součencu, ki stanuje blizu zamujenca, da nam sporoči drugi dan, zakaj je dotični izostal. S tem vpeljemo nekako nadzorstvo, ki je jako potrebno, ker se mnogi prav radi zlažejo ali vsaj prav nepotrebno izostajajo. V nekaterih šolah primeroma učenci višjih skupin slabejše obiskujejo šolo ko učenci nižjih skupin. Res, da potrebujejo starši mnogokrat otroke nujno za delo, toda mnogokrat tiči vzrok zanikrnega šolskega obiskovanja drugod. Marsikaterikrat pride ob slabem vremenu več učencev začetnikov v šolo ko učencev višjih skupin — znak, da učenci začetniki radi hodijo v šolo, a oni višjih skupin porabijo vsako priliko, da ostanejo doma.

Največkrat se opravičijo ti učenci s tem, da jih niso pustili starši v šolo, ker so morali pasti, delati na polju, iti v mlin itd. Ako pa stvar natančneje preiskujemo, se čestokrat prepričamo, da ni imel učenec ves dan opravila, ampak da si je opravilo uredil tako, da mu ni bilo potreba iti v šolo ali da se je celo potepal. Tu pa zasluži že otrok kazen — ako pa mu dajejo starši potuho, pa oni.

Taki slučaji se množe osobito ondi, kjer jemljejo starši otroke protizakonito iz vsakdanje šole. Da izstopajo svojevoljno otroci iz vsakdanje šole, je vzrok pač to, da mnogi roditelji res jako potrebujejo otroke doma, mnogo pa tudi to, da so se šolski zakoni glede olajšave hoje v šolo v raznih okrajih, da tudi v raznih šolah enega okraja, različno tolmačili in se deloma še sedaj različno tolmačijo.

Tikom § 21 državnega zakona z dne 14. vel. travna 1869 se je vpeljalo v ljudskih šolah obvezno osemletno šolsko obiskovanje. Po istem paragrafu novele (državnega zakona z dne 2. vel. srpana 1883. l.) se sme na občin ljudskih šolah po izpolnjenem šestletnem šolskem obiskovanju na kmetih in otrokom neimovitih ljudi po mestih in trgih, če njih roditelji ali roditeljev namestniki za to prosijo, iz ozira vrednih razlogov dopuščati olajšave glede na mero, koliko jim je pravilno hoditi v šolo.

Na Kranjskem se je vendar olajšalo šolsko obiskovanje že z deželnim zakonom z dne 29. mal. travna 1873. l. Po § 17. omenjenega zakona se začenja dolžnost

Pričnem brati, pa kmalu jim ni všeč. „Ker pridigo bereš, moraš tudi z rokami mahati in vpiti, pa véasih ob mizo udariti, kakor gospod na prižnici!“ prigovarjajo po sebnostno mojškro tako dolgo, da se jim vdam — maham, vpijem, bijem, da v svoji gorečnosti ne zapazim, kako se po hiši vse tihoma smeja in čehlja.

Kakor vsega, tako je bilo tudi tega kmalu konec, pa tudi nisem bil malo ponosen, ko so nazadnje vsi enoglasno pritrdili, da mi gre pridiga že zdaj skoro bolje, kakor gospodu fajmostru.

Zadnji dnevi so kaj hitro tekli. Meni je jelo tesno okrog srca prihajati, nič se mi ni ljubilo skakati med družčino; najrajši sem bil sam, ali pa sem za pečjo ležal, pregledovaje nemško pisane knjige; velikokrat sem tudi poslušal dobro mater, delečo mi prav tehtne nauke, kako naj se vedem v Ljubljani, da bom domačim napravil veselje, kako naj rad molim, posebno na čast sv. Duhu itd.

(Konec prih.)

v šolo hoditi z izpolnjenim 6. letom in traja praviloma do izpolnjenega 12., v mestih in trgih pa do izpolnjenega 14. leta. Z ozirom na posebne krajevne razmere ali celo na podnebje, sme tudi okrajno šolsko oblastvo izjemno dovoliti, da se začne šolska dolžnost šele z izpolnjenim 7. ali 8. letom.

(Konec prih.)

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Državno denarstvo.

b) Posredni davki.

(Dalje.)

Solno samotrštvo. Naprave za dobivanje soli imenujemo soline ali solišča. Razločujemo troje vrst soli in sicer kamno sol, morsko sol in varjeno sol. Kameno sol dobivajo iz solin, morsko sol iz morske vode, varjeno sol iz rude potom sopara. Vsaka tvarina, imajoča v sebi sol, je v Avstrijskih pokrajinah, v zemlji ali na površju, last države. Država si nabavlja sol večinoma v svoji režiji, le na Primorskem in v Dalmaciji je dovoljeno zasebnikom, da pridelujejo morsko sol, katero pa morajo za določeno ceno oddajati v državno skladišče. Pravico do trgovine s soljo pa ima edino le država. S tem pa ni rečeno, da ne sme nihče drugi, zlasti na drobno, prodajati soli. Zavezan je le kupovati sol iz državnega skladišča, oziroma državno sol za določeno ceno.

Država pa prepušča sol tudi za nižjo ceno tovarnarjem in izdelovalcem usnja, mila, stekla, kemikalij i. dr. V takih slučajih pa je poraba soli dovoljena samo protitemu, da se denaturuje, to je, da se kemično spaja s tvarino, ki napravi sol za človeško uživanje nesposobno. Pravico dovoljevati sol za nižjo ceno imajo c. kr. deželna finančna ravnateljstva. Za kmetijsko, tovarniško in obrtnijsko porabo oddajajo državne prodajalnice tudi gnojno sol po zelo nizki ceni. Proti mali odškodnini dobiš soli v zdravstvene namene. Če kdo najde slan studenec ali rudišče, v katerem se nahaja sol, in tega takoj ne naznani finančni oblasti, se kaznuje. Strogo se kaznuje tudi tisti, ki se na svojo roko peča z izdelovanjem ali napravo soli, ali ki razpošilja tako sol ali pa jo celo še prodaja.

Samotrštvo s tobakom. Tobak se izdeluje v državnih tovarnah iz tobačnih rastlin. Tobak saditi sme samo tisti, kateremu dovoli to c. kr. oblastvo. C. kr. tobačna režija kupuje pa tudi tobačne rastline v inozemstvu, največ blaga dobiva iz Ogerske, Bosne in Hercegovine. Izdelki, ki prihajajo iz tobačnih tovarn, so: Smodke, tobak za nosljanje in rezani tobak za pušenje. Državna skladišča oddajajo tobačne izdelke zasebnim glavnim založnikom, kateri se zavežejo toliko zalogo držati, da prekrbujejo ž njo več podzaložnikov. Od teh ali pa tudi od glavnega založnika dobivajo svoje zaloge prodajalci tobaka na drobno ali trafikanti. Le-ti prodajajo tobak v javnem prometu konsumentom po ceni, od države določeni.

Izjemno se dovoljuje tudi gostilničarjem in kavarnarjem, da smejo prodajati tobak gostom. Prodaja tobaka ali trafika se oddaje potom javne konkurencije, tobačne prodajalnice (trafike) isto tako ali pa se prepuščajo

osebam, katerim daje zakon v tem oziru nekake predpravice.

Razpis o oddaji trafike se objavlja na uradni deski finančne oblasti prve instance (deželno ali okrajno finančno ravnateljstvo), potem na uradni deski v dotični občini in v uradnem listu dotične kronovine. Osebe, katerim daje zakon pri podelitvi trafik predpravice, pa se imajo izkazati, da jim je dohodek iz prodaje tobaka za življenje potreben. Ozira se na nje po tej vrsti:

a) Državni uslužbenci, ki so izstopili iz službe, ker je ne morejo več opravljati zaradi nezmožnosti, katere pa niso sami zakrivali, in ki ne uživajo pokojnine ali pa za življenje prepričilo pokojnino; potem njih vdove in sirote, bivši vojaki stalne vojske, mornarice ali deželne brambe, če so v boju s sovražnikom, ali pa tudi v mirnih časih v izvrševanju svoje službe se ponesrečili, in delavci državnih obratnih podjetij, ki so se ponesrečili.

b) Umirovljeni državni uslužbenci in njih udove, če morajo skrbeti najmanj za dvoje nepreskrbljenih otrok.

c) Umirovljeni državni uslužbenci in njih vdove sploh, potem njih še ne omožene hčere in sinovi, ki tudi kot polnoletni niso zmožni, da si kaj služijo.

d) Osebe, ki niso bile v državni službi, pa so si pridobile za državo posebne zasluge.

Ako ni nobenega prosivca omenjenih vrst, se ozirajo tudi še na druge osebe, vendar pa se morajo te izkazati, da žive v razmerah, v katerih jim je nemogoče, da shajajo brez drugega zaslužka.

Prošnje za podelitev trafik iz omenjenih pogojev je vlagati pri c. kr. finančnem ravnateljstvu. Prošnji je prilagati vse tiste listine, katerih je potreba, da se dokaže upravičenost po navedenih določbah. —

Raznoterosti, katere smo navedli pri posrednih davkih, že same po sebi zahtevajo veliko pozornost pri obdačevanju in plačevanju davka. Prav mnogo slučajev je takih, da predpisujejo zakoni pravočasnih naznanil o nameravanem opraviilu. Če se davčni zavezanec ne odzivi tako, kakor predpisuje zakon, čaka ga kazen, katera je tem večja, čim večji je prestopok ali čim večkrat se ponavlja. O teh prestopkih razsojajo dohodarstvena sodišča, katera so pri deželnih finančnih ravnateljstvih. Prizivi zoper razsodbe teh oblastev so pripuščene na višja dohodarstvena sodišča in finančno ministerstvo.

Po državnem proračunu za leto 1898. znašajo posredni davki in sicer:

Carina	52,067.653	gld.
Užitnina	129,095.000	"
Kolkovina, odredbina in pristojbine od pravnih opravil	67,099.000	"
Cestarina	1,036.600	"
Puncevanje	355.300	"
Davščina od točenja in prodaje žganih opojnih pijač	1,140.000	"
Sol	22,181.500	"
Tobak	98,502.300	"

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. († Andrej Lukežič.) Zopet je zahtevala blede smrt žrtev iz naših vrst. Ni si pa izbrala morebiti sivolasega starca, ki se je že naveličal življenja in si itak sam želi smrti; zamorila je marveč mlado, krepko bitje, mladeniča, ki je, dovršivši že skoro študije, dospel

do zaželenega zmotra, a je moral poln nadej in želja leči v hladno zemljo. Umril je namreč dne 12. p. m. Andrej Lukežič, četrtoletnik na tukajšnjem učiteljsišču. Rajnik je bil rojen dne 12. listopada 1879. v Ljubljani, kjer je tudi z izvrstnim uspehom dovršil pet razredov ljudske šole in spodnjo gimnazijo. Iz veselja do učiteljskega stanu pa je vstopil na učiteljsišče, kjer je bil vedno med boljšimi učenci. Ljubili so ga učitelji in součenci, ker je bil tih in blagega značaja. In ravno sedaj, ko bi bil imel dospeti do zmotra, po katerem je hrepenel toliko časa, ga je pograbila kruta smrt in mu uničila krasne nade.

Pokojnik je bolehal že več let za sušico, a vendar je hodil v šolo do zadnje Velike noči. Zadnje dni se sicer ni mogel več ganiti iz sobe, a upal je še vedno, da okreva kot učitelj na kmetih. A bilo je prepozno! Ko so posla pljuča, je preminil lahko, brez bolesti.

Pogreba so se udeležili vsi gg. profesorji, večina gojencev z obeh učiteljskih in vadniških učenci. Tudi več ljubljanskih učiteljev je spremilo na zadnjem poti blagega mladeniča, ki bi bil tako rad deloval v njihovih vrstah za prosep narodov.

Ganljivo je bilo videti doma ubogo mater, ki boleha že več let, da ni mogla za pogrebom. Oko se je posililo človeku, ko so zapeli sošolci ob grobu ljubljene tovariša zadnje pesem. — A ti, dragi "Tovariš", postavi s temi vrsticami trajen pomnik mladeniču, ki bi bil tako rad deloval za šolo in narod, pa mu je kruta usoda prezgodaj prestrigla nit življenja.

Iz Gradeca. (Iz risarskega tečaja.) Zadnje svoje pismo sem končal z besedami: Več prihodnjic. Od tedaj sem si bil ves čas v svesti dane svoje besede, vendar do izvršitve ni prišlo in to — radi preobitega dela. Dnevni red nam predpisuje sedaj okroglo 7 ur dela na dan, faktično pa delamo povprečno do 9 ur na dan. Nehote si predstavljam, da se udeležujem dirke, ki traja 5 mesecev in katere se udeležuje 14 dirkačev, med katerimi hoče biti vsak prvi. V takem stanu mi pač ni bilo možno rešiti svoje obljube. Storitni hočem danes vsaj deloma to, kar sem zamudil. Prestani bi bili do sedaj izpiti iz treh predmetov in sicer iz prostoročnega risanja, geom. in projekcijskega risanja (nauk o obsenčevanju) in iz redov stebrov v zvezi z umetno-obrtniškim oblikoslovjem. Pri prvem se gleda samo na izvršene risbe.

Drugače pa je bilo pri drugem in tretjem predmetu. Vsak izmed nas je moral poleg zgoraj omenjenih ur žrtvovati še obilo časa za ponavljanje učnega gradiva kot pripravljanje za izpit. Da smo prebavili obsežno gradivo iz geom. in proj. risanja, je zasluga izbornega prof. vit. Siegla, kateremu se je izrekla po izpitu prav zaslužena zahvala celega tečaja za njega neumorno delo. V svojem odgovoru se nam je laskal, kar je trdil pozneje tudi prof. Theyer, da ni imel še tako marljivega tečaja in to nam je v bodrilo. Tudi po trudu g. prof. R. Bakalowitsa smo si pridobili mnogo naukov iz umet.-obrtn. stroke. Pod njegovim vodstvom smo pohodili tukajšnji muzej "Joanneum", za katerega imamo od vodstva permanentne vstopnice, v katerem nas je opozoril na vse stvari, ki spadajo v njegovo stroko. Ogleдали smo si izdelke raznih obrtov iz prejšnjih in sedanjih časov, opazovali in določevali na njih razne sloge. Lep je zlasti oddelek keramičnih izdelkov. O teh predmetih smo imeli pred tednom dni pismeni in ustmeni izpit.

Vprašanja so se nanašala na rede stebrov, na ornamentiko sploh, sloge, keramiko, kovinoslovje, pohištvo itd. V svrhu izpita smo ogleдали tudi arheološko zbirko tukajšnje univerze. Vseučilišni prof. V. Gurlitt nam je razložil okraske na raznih amphorah, hidrijah itd., opisal krasoto tam razpostavljenih kipov največ iz grške zgodovine, kateremu predavanju smo, kakor umevno, sledili z živim zanimanjem. Prof. Altmann nam je obljubil, da nas popelje v livarnico in tvornico za stroje v Andritz, kjer nam hoče razkazati tamošnje zanimivosti. Iz tega je lahko izpredvideti, da nam ni moči misliti na žalostne pojave, ki razjedajo tukajšnje družabno življenje. Zaradi teh čudnih razmer mi, žal, ni dano slišati vojaških koncertov, katere zelo pogrešam. Za zabavo skrbé razna